

AUGUST KOVAČEC

Se împlinesc cinci decenii de când August Kovačec a început anchetele dialectale la istroromâni. Aniversarea unei jumătăți de secol de la începerea acestora este un prilej potrivit să schițez un portret al celui care a scris cea mai bună monografie a dialectului istroromân.

Ne-am cunoscut în 1960, când a venit ca lector de limbă croată la Facultatea de Filologie din București, trimis de profesorii săi din Zagreb, Vojmir Vinja și Mirko Deanović. Maestrul meu, Al. Rosetti, căruia cei doi profesori croați i-au trimis o scrisoare de recomandare, l-a primit cu entuziasm, când a aflat că se va ocupa de istroromână („cel mai important este să strângi material” îi spunea Al. Rosetti). Maestrul ne-a chemat pe mine și pe prietenul Andrei Avram și „ne-a dat sarcina” să ne ocupăm de el. M-a impresionat când am aflat cum a ajuns să se intereseze de română: primele lecții le-a luat de la Radio București, care transmitea lecții de limba română. A fost un autodidact, după cum a arătat într-o evocare a șederii lui în România, care a durat trei ani. Era la fel ca mine, oacheș, chiar frumos, dar, spre deosebire de mine, timid. Nu știam, în urmă cu o jumătate de secol, că vom deveni prieteni. Ne-a unit pasiunea pentru cărți (am fost furnizorul lui de cărți românești; era, alături de Alf Lombard, E. Coșeriu și J. Felix, cel căruia îi trimiteam tot ce credeam că-l poate interesa). Își amintește cu câtă bucurie a primit *Limba română* vol. I, de Sextil Pușcariu. Și el mi-a procurat cărți la care jinduiam. Nu pot uita că dicționarul etimologic al limbilor romanice (REW) al lui W. Meyer-Lübke mi l-a procurat el; și, cum îl folosesc des, mi-aduc aminte mereu de August. Datorită acestei prietenii necondiționate mi-a trimis și serii de timbre din Iugoslavia și, apoi, din Croația (la început, numai timbre cu faună și floră, iar acum, după crearea statului croat, toate seriile!). De trei ori pe săptămână, după amiezele, venea la institut și ascultam textele istroromâne înregistrate de el. L-am încurajat să publice, la Editura Academiei, zece ani mai târziu (1971), lucrarea *Descrierea istroromâniei actuale*, model de monografie dialectală. A subliniat, de mai multe ori, că în timpul anchetelor și, apoi, când a redactat cartea a avut sprijinul altui maestru al meu, Emil Petrovici.

Într-o jumătate de secol, am avut o corespondență bogată. Mi-a scris când s-a căsătorit cu Sonja, pe care n-am reușit s-o cunosc, despre copii, la fel cum i-am scris și eu când a apărut fiica mea Iulia. Mă informa despre tot ce face, așa cum îi scriam și eu. Mi-a produs o mare bucurie când am aflat, peste ani, că se ocupă în

continuare de istroromână. A publicat, în 1998, un excelent dicționar istroromân-croat (*Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovina)*) de 378 pagini. În „Enciclopedia croată” și în revistele de lingvistică croată a publicat diverse articole despre limba română și despre lingviștii români. A contribuit la înființarea unei „Catedre libere de limba română” la Facultatea de Filozofie și Litere din Zagreb, unde a predat cursuri despre civilizația și cultura României. După ce Catedra de limba și literatura română s-a constituit ca o catedră permanentă, a ținut cursuri despre română și istroromână. Într-o scrisoare din 2007 îmi mărturisise, bucuros, că a găsit la un anticariat *Istoria romanilor* a lui A. Treboniu Laurian și *Gramatica* lui I. Alexi. Tot atunci îmi scria că „din când în când, găsesc titlurile scriitoarei Iulia Sala pe internet”.

Am spus că monografia lui despre istroromână este cea mai bună. Același lucru se poate spune și despre capitolul consacrat istroromânei din lucrarea *Tratat de dialectologie română* (coordonator V. Rusu, 1984, p. 550–591). Monografia sa a fost luată ca model de P. Atanasov pentru descrierea meglenoromânei. Subliniez valoarea deosebită a comentariilor sale, din capitolul *Lexic*, pentru cunoașterea mecanismelor care explică împrumuturile lexicale. De aceea, numele lui apare frecvent în cartea mea *Limbi în contact* (1997).

În urmă cu doi ani, trecând prin Zagreb ca să ajung în insula Kres, ne-am revăzut după 40 de ani. Ne-am întâlnit într-o piață, la o ieșire din metrou. Ne-am îmbrățișat cu pasiune, ca niște îndrăgostiți. Nu știu cum voi fi arătat eu, după sute de kilometri de drum, dar el a apărut cum îl știam, un domn distins, de o eleganță desăvârșită, care i-a impresionat pe însoțitorii mei, inclusiv pe Marina, soția mea, de care aflase din scrisori. Pentru mine, el era August, al cărui zâmbet a rămas același, deși a trecut o jumătate de secol de când ne cunoșteam.

Marius Sala